

Asia: VN/25733/2021

Luonnos Suomen digitaalseksi kompassiksi

1. Kompassin tarkoitus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta lausua digitaalisen kompassin luonnoksesta ja esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Kuluttajaliitto kannattaa digitaalisen kompassin luomista ja digitaaliselle kehitykselle tavoitteiden asettamista ja kompassiluonnos näyttää perustellulta ja kunnianhimoiselta. Digitaalisen yhteiskunnan kehittyessä on tarpeen, että tavoitteita tehdään myös kansallisella tasolla. Kuluttajaliitto kiittää kompassiluonnosta siitä, että se tunnistaa, että kompassin kautta on mahdollista luoda sujuvampaa arkea ihmisille. Luonnoksessa on kiitettävästi huomioitu kansalaiset myös kuluttajan roolissa, ja kuinka suuri merkitys juuri kuluttajilla on muutoksen aktiivisina toimijoina. Kuluttajaliitto pitää tärkeänä, että kuluttajat huomioidaan myös jatkovalmistelussa. Kun uudet digitaaliset liiketoimintamallit luovat mahdollisuuksia uudenlaisiin kulutustapoihin, on tärkeää saada kuluttajien luottamus uusiin digitaalisiin toimintatapoihin, jotta digitaalisuuden mahdollistamat hyödyt tulevat käyttöön. On myös kiinnitettävä huomiota digitaalisiin, medialukutaitoon, turvallisuuteen ja yksityisyyden suojaan. Panostaminen ihmisten digiosaamiseen on peruslähtökohta digiosaavamman yhteiskunnan rakentamiseen.

2. Haasteet ja mahdollisuudet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuluttajaliitto yhtyy ”Tiedot ja hyödyt kasvavat jakamalla” -jaksossa esitettyyn havaintoon, että kuluttajadatan jakaminen saattaa joissain tilanteissa olla haasteellista ja sen vuoksi kuluttajahyödyt (kuten palveluiden siirrettävyys ja ketjuttaminen) saattavat olla vaikeasti saavutettavissa nykylainsäädännön kautta. Kuluttajadatan siirron helpottamista ei kuitenkaan voi tehdä tietoturvaa tai -suoja heikentämällä eikä vastoin kuluttajan tahtoa. On tilanteita, joissa henkilötiedon siirrettävyyttä ei tule helpottaa; kuten esimerkiksi silloin, kun kuluttaja ei sitä halua tai hän ei ole tietoinen oman datansa siirrosta. Kuluttajadatan siirrettävyyttä koskeva osio antaa hieman

yksinkertaistetun kuvan siitä, että datalukkoja avaamalla palvelut kehittyisivät ja kuluttajien valinnanvapaus lisääntyisi. Kuluttajaliitto näkee, että datalukkojen avaaminen on sinänsä tarpeen ja tärkeää, mutta kuluttajalle pitäisi taata suurempi mahdollisuus hallita omaa dataansa ja siirtojen tulisi perustua juuri kyseisen yksittäisen kuluttajan tahtoon eikä oletettuun yleiseen kuluttajahyötyyn.

”Osallisuus digitaalisessa yhteiskunnassa” – jakso nostaa esille asiat, joita Kuluttajaliitto pitää tärkeänä: saavutettavuus, esteettömyys, palveluiden tuen vahvistaminen, osallisuuden vahvistaminen, koulutuksen saaminen, jatkuvan oppimisen tukeminen, digituki sekä mahdollisuus hankkia digitaaliset laitteet.

Kuluttajaliitto on huolissaan digittömien henkilöiden oikeuksista. Muistiolounnoksessa todetaan: ”Osallisuuden varmistaminen on tärkeää luottamusyhteiskunnan ja demokraattisen yhteiskunnan perustana. Tämän vuoksi perustuslain mukaisesti on turvattava asiointi myös henkilöille, joilla ei sähköiseen asiointiin ole mahdollisuutta. Yhteiskunnasta sivuun jääminen ja syrjäytyminen rapauttavat luottamusta yhteiskuntaan ja ovat uhka myös yhteiskunnan sisäiselle turvallisuudelle.” Kuluttajaliitto kiinnittää huomiota, että sen lisäksi, että sähköiseen asiointiin ”ei ole mahdollisuutta”, ovat myös asiointimahdollisuudet turvattava silloin kun ”ei ole halua” hoitaa asiaansa digitaalisesti. Kuluttajilla tulee olla myös jatkossa liikkumavaraa siinä, että ihan kaikkea (esimerkiksi julkisen palveluiden asiointia) ei tarvitse hoitaa digitaalisesti, jos muu asiointi on mieluisampaa, vaikka varsinaista estettä ei ole käyttää digitaalisia kanavia.

On tärkeää, että strategian jatkovalmistelussakin kiinnitetään huomiota palveluiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen sekä siihen, että ”ketään ei ole varaa tiputtaa digikehityksen kelkasta, mikä edellyttää myös digitaalisten palvelujen tuen vahvistamista ja yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kesken”.

Sivuhuomautuksena mainittakoon, että jaksossa ”Osaaminen pullonkaulana” tuodaan esille ICT-alan asiantuntijoiden riittävyyteen liittyviä kysymyksiä. Otsikointia voisi ehkä jatkojalostaa siihen suuntaan, että otsikosta saa kuvan, ettei tässä kohtaa välttämättä puhuta kansalaisten taidoista pullonkaulana.

3. Tavoitteet

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Tavoitteet ja arvot ovat onnistuneita ja luonnolliset ihmiset ovat hyvin huomioita tavoitteiden asettamisessa. Luonnollisesti kompassin ollessa laaja strategiapaperi ja visio tuleville vuosille, konkretiaa on vielä tässä kohtaa vähemmän. Kuluttajaliitto odottaa innolla strategian jatkojalostumista konkretian tasolle.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Kuluttajaliitto kiinnitti huomiota siihen, että ICT-alan omaan hiilijalanjälkeen ei olla juuri kiinnitetty digikompassissa huomiota. On tärkeää huomioida myös digitalisaation omat ilmasto- ja ympäristövaikutukset sekä jatkovalmistelussa koordinoita kompassin toimia yhdessä muiden laadittujen strategioiden ja tiekarttojen kanssa (mm. liitteessä 1. mainitun ICT-ilmasto- ja ympäristöstrategian kanssa).

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Kuten kompassiluonnos huomioikin, on tärkeää, että julkisten palveluita digitalisoinnissa lähtökohta on ihmiskeskeisyys sekä myös soveltuvin osin elinkaariajattelu. Digitaalisten palveluiden kehittäminen on ehdottoman tärkeää kompassissa esitetyistä syistä. Valtaosalle ihmisistä digitaaliset kanavat ovatkin jatkossa yhä enemmän kompassin avaintuloksessa kaavaillulla tavalla ensisijainen valinta ja on syytä varmistaa EU-tason tavoitteiden mukaisesti, että 100 % keskeisistä julkisista palveluista on verkossa. Kuitenkin Kuluttajaliitto toivoisi myös, että strategian tasolla näkyisi hieman enemmän ajatus siitä, että ihmisillä tulisi olla mahdollisuus valita itse haluavatko he käyttää digitaalisia välineitä esimerkiksi yhteydenoton kanavana taikka asioida pelkästään teknologian kanssa, kun asiointitapahtumalla on merkitystä henkilön oikeuksien kannalta. Lisäksi nähdäksemme olisi syytä vielä erikseen mainita, että julkisten palveluiden tulisi olla helppokäyttöisiä. Tätäkin voitaisiin mitata käyttäjäkokemuksen mittaamisen kautta.

4. Avaintulokset

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Osan avaintuloksista voidaan sanoa olevan erityisen kunnianhimoisia (esim. ”Suomi on 1. sijalla digitaalisia perustaitoja seuraavassa eurooppalaisessa DESI vertailussa”), mutta nähdäksemme korkea kunnianhimon taso on syytä säilyttää.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

-

5. Mittarit

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

-

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

-

6. Tuloksellisuuden seuranta ja yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

7. Muut huomiot digikompassiluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuluttajaliitto pitää digikompassin rakennetta (etenee vision kautta eri tavoitteisiin, niiden avaintuloksiin ja vaikutusmekanismeihin sekä lopulta toimenpiteisiin ja vastuutahoihin) onnistuneena.

Meriranta Emmi
Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry